

محسن فخری‌زاده / ۷ آذر

فخری‌زاده اگرچه با توجه به ملاحظات امنیتی، چندان برای مردم عادی شناخته شده نبود اما دستگاه‌های امنیتی خارجی او را به خوبی می‌شناختند و از بزرگی کار او آگاه بودند و نام وی به عنوان یکی از پنج شخصیت ایرانی که در فهرست ۵۰۰ نفره قدرتمندترین افراد جهان از سوی نشریه آمریکایی

خود توانست توان دفاعی کشور را به تراز قابل قبولی از بازآرندگی برساند. اما رژیم صهیونیستی در ادامه اقدامات تروریستی خودروی شهید فخری زاده را در آبسرد دماوند هدف قرار داد و محسن فخری‌زاده نیز به جمع دانشمندان شهید هسته‌ای پیوست.

یادنامه‌ای برای همه آنهایی که سال ۹۹ و کرونا را ما گرفتند

جاماندگان ۱۴۰۰

در سالی که گذشت تقریباً همه ما از دست دادن یکی از افرادی را که می‌شناختیم تجربه کردیم؛ از خانواده و دوستان گرفته تا چهره‌هایی که به دیدنشان در رسانه‌ها عادت کرده بودیم. در این صفحه مروری کرده‌ایم بر تعدادی از مهم‌ترین افرادی که به دلیل کرونا یا موارد دیگر در سال ۹۹ درگذشتند و به قرن جدید نرسیدند.

آیت... ابراهیم امینی / ۵ اردیبهشت

آیت... ابراهیم امینی، نماینده مردم تهران در مجلس خبرگان رهبری، ۵ اردیبهشت در ۹۵ سالگی دار فانی را وداع گفت. آیت... ابراهیم امینی نجف‌آبادی، نایب رئیس اسبق مجلس خبرگان رهبری، عضو برجسته جامعه مدرسین قم، عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام، امام جمعه قم تا سال ۸۴ و از شاگردان برجسته آیت... بروجردی، امام خمینی و علامه طباطبایی بود. وی همچنین عضو شورای بازنگری قانون اساسی بوده و اوایل انقلاب به عنوان نماینده امام خمینی به شهرهای نهاوند، همرگان، مازندران، همدان و ملایر رفته بود.

نجف دریابندری / ۱۵ اردیبهشت

خبر درگذشت نجف دریابندری از اولین اخبار ناگوار سال ۹۹ بود. مترجمی که بسیاری از آثار مشهور نویسندگان بزرگ با همت او به ما ایرانی‌ها شناسانده شدند از آثار ساموئل بکت گرفته تا همینگوی و فاکتر. دریابندری علاوه بر ترجمه، زبانی صریح و بی‌پرده در نقد داستان‌ها و داستان‌نویسان داشت. آن‌هم کسانی که هرکسی در تاریخ نقد ادبی ما شجاعت انتقاد از آنها را نداشته است. جز اینها، دریابندری مجموعه مفصلی از مقالات و یادداشت‌ها دارد که در آن به بسیاری از حوزه‌های اندیشه وارد شده و بی‌پروا درباره آنچه می‌اندیشیده، نوشته است.

محمدعلی کشاورز / ۲۵ خرداد

محمدعلی کشاورز یکی از داغ‌های ماندنی بر دل‌های اهالی هنر و فرهنگ در سال ۹۹ بود. او ۲۵ خرداد و در سن ۹۰ سالگی بر اثر عارضه کلیوی از دنیا رفت تا از پنج بازیگر مرد شاخص سینمای ایران، تنها علی نصیریان در قید حیات بماند. جمشید مشایخی، عزت... انتظامی و داوود رشیدی سه هنرمندی بودند که پیش از این از جمع آن پنج نفر رخت برپسته بودند. نقش‌های تاریخی کشاورز در مجموعه‌های تلویزیونی نظیر دای جان ناپلئون، آتش بدون دود، هزارستان، سربرداران، افسانه سلطان و شبان، پدرسالار و گرگ‌ها تا سال‌ها از یاد علاقه‌مندان او نخواهد رفت.

سیروس گرجستانی / ۱۲ تیر

به لحاظ شادابی و سرزندگی، شبیه کسانی بود که دهه نهم و دهم زندگی را هم تجربه می‌کنند و قصد دل‌کندن از دنیا را ندارند اما برخلاف تصور از ۷۵ سالگی جلوتر نرفت و دارفانی را وداع گفت. از گرجستانی سکانسی درباره مرگ ماندگار شده است؛ همان سکانس سریال مهتم گریخت که به احمد پورمخبر درباره آن دنیا جواب می‌دهد: باید بری و ببینی... این سکانس در زندگی واقعی این‌طور تعبیر می‌شود که سیروس گرجستانی ۱۲ تیرماه دارفانی را وداع می‌گوید و ۱۸ روز بعد در ۳۰ تیرماه احمد پورمخبر هم به جهان باقی کوچ می‌کند.

خسرو سینایی / ۱۱ مرداد

خسرو سینایی یک‌بار در میزگردی در سال ۵۴، از فیلمسازی گفت که هر چند سال یکبار باید بجنگند تا یک فیلم را با چنگ و دندان بسازند و با هزار خون‌دل به نتیجه برسانند. خون‌دل خوردن این هنرمند و فیلمساز محترم، سرانجام ۱۱ مرداد امسال در ۷۹ سالگی به پایان رسید.

ماه‌چهره خلیلی / ۱۷ مرداد

ماه‌چهره خلیلی با تاریخ و تقویم پیوند دارد؛ قرابت با دنیای هنر و بازیگری از همان زمان تولد نصیبش شد. او به عنوان نوه دختری پروین سلیمانی این فرصت را داشت که بازیگر شود و به همین دلیل برای ورود به این حرفه عجله نکرد. درگذشت ماه‌چهره خلیلی در سال ۹۹ هم با یک تاریخ خاص مصادف شد؛ او ۱۷ مرداد مصادف با روز خبرنگار از میان ما رفت و اگر قرار باشد این بازی تقویمی و تاریخی با زندگی ماه‌چهره خلیلی را گسترش دهیم، نمی‌توان از حضورش در فیلم سینمایی «هدیه» در کنار علی انصاریان چشم‌پوشی کرد؛ روح هر دو شاد و قرین رحمت.

کامبوزیا پرتوی / ۴ آذر

فقر فیلمنامه‌نویسی پخته و اثرگذار در سینمای ایران، آن قدر مساله ریشه‌دار و مهمی است که از دست دادن یکی از فیلمنامه‌نویسان کارگشته، فقدان بزرگ برایمان به‌شمار آید. پرتوی، نویسنده «محمد رسول...»، «گل پامچال»، «گلنار» و «من ترانه ۱۰ سال دارم» آثرماه امسال از میان ما رفت تا بهتر پی‌بریم تولد یک نویسنده در دامان سینما بیش از هر پیشه دیگری در این حرفه دشوار و زمان‌بر است.

چنگیز جلیوند / ۲ آذر

شاید در سال‌های اخیر، ارج و قرب دوبله به‌ویژه برای نسل جوان و نوجوان چندان محسوس و برجسته نباشد و خیلی‌ها ترجیح می‌دهند فیلم و سریال‌های خارجی را با زبان اصلی و زیرنویس فارسی ببینند اما امثال چنگیز جلیوند، با صدای جادویی‌شان می‌توانند هر مخالفت و مقاومتی را درهم بشکنند. حتی کرونا و مرگ هم باعث خاموشی صدای این هنرمند نمی‌شود.

محمود یآوری / ۲۰ آبان

۲۰ آبان ۹۹ هم یکی دیگر از روزهای تلخ فوتبال ایران بود. روزی که با احترام سرهنگ خیلی‌ها خبردار ایستادند و پیکرش را تا مقابل در بهشت بدفرقه کردند. ۸۱ سالش بود اما تا همان آخرین روزهایی که درگذشت دغدغه فوتبال را داشت. می‌گفت نگران است و می‌گفت این فوتبال خیلی کار دارد تا درست شود. محمود یآوری مدتی بود که بیمار شده بود، در دل این بیماری اما کرونا هم به بدنش زد و اجازه نداد تا یکی از شناسنامه‌های فوتبال ایران بیش از این زنده باشد. طبل بزرگ زیر پای چپ، دست راست ما سفت و محکم کنار سروادی احترام به سرهنگی که فوتبال ایران خیلی مدیونش است.

کریم اکبری مبارکه / ۱۸ آبان

خبر رفتنش را با کلیدواژه نقش این ملجم سریال امام علی (ع) تنظیم و منتشر می‌کردیم اما آگاه بودیم که چه احساس دوپهلویی از فقدان او در ذهن مخاطب شکل خواهد گرفت. از مردی که یکی از مهم‌ترین و فراموش‌نشده‌ترین بدمن‌های فیلم‌های ایرانی را تا همیشه در خاطره مخاطبان ثبت کرده بود اما با همان نقش که دوست داشته نمی‌شد، آه از فقدانش بر زبان‌ها برمی‌آمد و غم بر دل‌ها می‌نشست. کریم اکبری مبارکه اما نقش‌های تاریخی دیگری را هم از «مرگ یزدگرد» بهرام بیضایی تا «مختارنامه» داوود میرباقری بر ذهن‌ها حکاکی کرد و شاید تصویریمان از برهه‌های مهمی از تاریخ را مرور او باشیم و با چهره او به یاد بیاوریم.

محمد رضا شجریان / ۱۷ مهر

همان‌طور که حافظ و سعدی بر تارک نقش برجسته‌های ادبیات ایران ثبت شدند و عبور زمان در گیرودار رگبار و تندباد حمله مغولان، نام آنان را نشست، ایران، حیات موسیقی سنتی خود را در برهه‌ای که تحت تاخت‌وتاز موسیقی مهاجم غربی بود، هرگز بی‌نام محمد رضا شجریان به یاد نخواهد آورد. او، آوازه‌آواز ایرانی را از مرزهای کشور فراتر برد و اگرچه پایان قرن چهاردهم هجری، پایان حضور او در میان بود اما یاد او و تأثیرش بر موسیقی ایران هرگز فراموش نخواهد شد چنان‌که قطعات مشهورش نیز رزمه لبان ایرانیان خواهد ماند.

آیت... یوسف صانعی / ۲۲ شهریور

آیت... یوسف صانعی از شاگردان حضرت امام خمینی (ره)، ۲۲ شهریور در ۸۳ سالگی دار فانی را وداع گفت. وی یک روز قبل از درگذشت، بر اثر زمین‌خوردگی و مصدومیت جدی ناشی از آن در بیمارستان فرقانی قم بستری شده بود. مرحوم صانعی علاوه بر سال‌ها شاگردی در حوزه درس حضرت امام خمینی (ره)، از دیگر استادان علوم دینی چون سیدحسین طباطبایی بروجردی، سید محمد محقق داماد و محمدعلی اراکی نیز بهره‌برده بود و از سال ۱۳۵۴ رسماً تدریس خارج فقه را با کتاب زکات در مدرسه حقانی (شهیدین) شروع کرد.

روح... حسینیان / ۴ شهریور

حجت‌الاسلام روح... حسینیان، ۴ شهریور امسال در ۶۵ سالگی دار فانی را وداع گفت. حسینیان، قاضی و سیاستمدار و رئیس مؤسسه پژوهشی مرکز اسناد انقلاب اسلامی بود. وی همچنین نمایندگی مردم تهران در دوره‌های هشتم و نهم مجلس شورای اسلامی را به عهده داشت. کتاب‌های چهارده سال رقابت ایدئولوژیک شیعه در ایران، چهارده قرن تلاش شیعه برای توسعه و ماندن و بیست سال تکاپوی اسلام شیعی در ایران از نوشته‌های حسینیان است.

فارین پالیسی منتشر شده بود درج شده بود. شهید فخری‌زاده یکی از تاثیرگذارترین دانشمندان تحقیقات علمی، پژوهشی و صنعت دفاعی ایران به شمار می‌رفت و به عنوان رئیس سازمان پژوهش وزارت دفاع نقش بی‌بدیلی در به سرانجام رساندن طرح‌های مختلف داشت و با اقدامات

پرویز پورحسینی / ۷ آذر

بازی‌های تقدیر، گاهی به قدری دراماتیک می‌شود که یک سور به هرچه درام و اثر نمایشی است می‌زند. یکی از متاخرترین و سوزناک‌ترین‌شان قطعاً درگذشت پرویز پورحسینی، یکی از بازیگران بزرگ ایران بود. او که از شروع شیوع کرونا پیشنهادهای مختلف را نپذیرفت تا مبادا به کرونا مبتلا شود و این بیماری را به مادر کهنسالش منتقل کند، دست بر قضا بر اثر ابتلا به کووید-۱۹ از دنیا رفت.

آیت... محمد یزدی / ۱۹ آذر

آیت... محمد یزدی، عضو مجلس خبرگان رهبری و رئیس جامعه مدرسین حوزه علمیه قم روز ۱۹ آذر در ۸۹ سالگی دعوت حق را لبیک گفت. آیت... یزدی از فقهای با سابقه شورای نگهبان بود که آبان امسال به دلیل بیماری از این مسؤولیت استعفا کرده بود. شجاعت، انقلابی بودن و حمایت صریح و بدون تعارف از آرمان‌های انقلاب و رهبری از خصوصیات بارز و برجسته آیت... یزدی بود.

آیت... مصباح یزدی / ۱۲ دی

آیت... محمدتقی مصباح یزدی پس از مدت‌ها بیماری، عصر جمعه ۱۲ ادی دارفانی را وداع گفت. استاد مصباح، در دوره رژیم ستمشاهی، مبارزات گسترده‌ای را ضد آن رژیم و عوامل آن انجام دادند که بخش شایان توجهی از زندگی ایشان را دربر می‌گیرد. در دوران بیش از چهار دهه پس از انقلاب نیز آیت... مصباح در مقاطع مختلفی برای کمک به انقلاب اسلامی به میدان آمد که یکی از بارزترین این مقاطع، در دوران هجدهم برخی اصلاح‌طلبان به ارزش‌های انقلاب اسلامی بود.

مهرداد میناوند / ۸ بهمن

علی انصاریان / ۱۵ بهمن

سرفه‌های مهرداد در ویژه برنامه دربی، یکی از پشت‌صحنه صدا می‌زد که فرصت را نخوردی، همان‌جا برایش آوردند، خورد و ادامه برنامه. علی انصاریان هم بود. جای هیچ شماتی نیست. جای هیچ غرزدنی نیست و جای هیچ گلایه‌ای نیست. حالا هرچقدر هم که بگویند، هرچقدر هم که دنبال مقصر بگردند مهرداد و علی برنمی‌گردند. به فاصله یک هفته، فقط یک هفته. مهرداد که بستری شد چند روز بعد علی را هم بردند بیمارستان. می‌گفتند حال علی خوب است و می‌خواهد جلب‌توجه کند! اما شوخی شوخی جدی شد. ۸ بهمن، روزی که خبر رسید دستگاه‌ها را از میناوند جدا کردند دیگر به خط بود. مهرداد پیاده شد و رفت تا به ابدیت بپیوندد اما بقیه یک ماموریت ویژه داشتند؛ این‌که نگذارند علی بفهمد. موبایل را از او گرفته بودند و در گیر و دار این‌که حالش گاهی خوب می‌شد و گاهی بد می‌پرسید: «مهرداد چطور است؟» و می‌گفتند: «مرخص شده است.» روزهای عجیبی بود. ننه‌علی دعایی نبود که نکرده باشد. آخرین شب، همان موقعی که خبر رسید دیگر تمام است یکی گفت: «امشب کسی دعا نکنند و همه ساکت باشند، اجازه بدهید صدای ننه‌علی به آسمان برسد.» قسمت بود. این شاید تنها واژه‌ای باشد برای دلداری، برای تسکین روحیه‌های خراب و برای این‌که باور کنیم دیگر نه مهرداد میناوندی هست و نه علی انصاریان. روح‌شان شاد.

روح... رجایی، رفیق، همکار و سردبیرمان

در جام جم از جمله کسانی بود که کرونا

از ما گرفت. سال گذشته همین موقع‌ها

با روح... ویژه‌نامه نوروز ۹۹ را

می‌بستیم و هیچ‌کس فکرش را

نمی‌کرد که در ویژه‌نامه سال بعد

برای او یادنامه منتشر کنیم.

یادداشت:

وجیهه سامانی

نویسنده

به احترام همه درگذشتگان

سال اندوه

یادها رفتند و ما هم می‌رویم از یادها کی پرکاهی بماند در میان یادها مرگ همیشه همسایه دیوار به دیوار زندگی بود و ما این را می‌دانستیم اما باورش نداشتیم. نشانه‌هایش را می‌دیدیم؛ تکه‌تکه و پراکنده. تا این‌که اسفند ۹۸ از راه رسید و سرعت مرگ از سرعت زندگی بیشتر شد. مرگ غافلگیرمان کرد. بیکاره قواعد و نظم سابقش را به‌هم‌زد و حضورش را چنان پرنرگ و عمیق به رخ کشید که داغ روی داغ و زخم روی زخم‌هایمان نشست.

یکی را روز مادر برد، یکی را روز تولد دخترش.

یکی را وقتی هنوز شمع تولد یک‌سالگی دخترش را فوت نکرده، یکی وقتی هنوز

امضای عقدنامه‌اش خشک نشده، یکی هم وقتی چشم‌های نگران کودکان سیستان به راهش مانده.

و یکی را وقتی...

و ماهی شکستیم و باز ادامه دادیم. هی شکستیم و باز ادامه دادیم.

هی شکستیم و باز...

و بیکاره به خودمان آمدیم و دیدیم که دیگر جایی برای شکستن نداریم.

و باور کردیم می‌شود از داغ کسانی که هرگز ندیده‌ایم، دق کرد اما نمرد!

قبل‌ترها خوانده بودم ریشه آدم‌ها، جایی در اعماق جان‌شان به هم متصل

است. چون از یک روح در آنها دمیده شده. پس مرگ وقتی کسی را می‌برد،

او یک نفر نیست. تمام ماست. و سال عجیب ۹۹، تمام ما یکی یکی رفتیم و تمام شدیم.

حسرت و اندوهی برای رفتگان نیست، چون جهان دیگر چیزی برای تماشا

ندارد. کار سخت را ما کرده‌ایم که هنوز مانده‌ایم؛ با این همه درد و داغ و اندوه.

در وعده‌گاه لحد خلقنا انسان فی کبد.

در رنج‌ها و سختی‌های بی‌شمار. تا عیار صبر و یقین و ایمان‌مان محک بخورد.

ولی شما که غریبه نیستید!

یادمان رفته بود اینجا محل گذر است و مسافرخانه بی‌رهنی و خانه ابتلائات

و سختی‌ها. زیادی جدی‌اش گرفته بودیم و فریفته عمرهای ۸۰- ۷۰ ساله و

عروس هزارادام دنیا شده بودیم.

تا سال سیاه اندوه و جوان‌کش ۹۹ از راه رسید و با سیلی سخت، از خواب

بیدارمان کرد.

شمارانمی‌دانم!

اما من در پایان این سال عجیب و

سخت، دیگر شباهتی با آدم یک‌سال

قیلم ندارم. خوب‌تر یا بدتر بودنش

را نمی‌دانم. اما تبدیل شده‌ام به

ممکن‌الوجودی که زیر پایش اصلاً

سفت نیست و دارد روی لبه زندگی

بندبازی می‌کند و هرآن ممکن است

پایش را برای همیشه بگذارد آن طرف

خط و به طرفه‌العینی بشود مصداق:

ثُسی، گانگ لم تَکنْ

فراموش می‌شوی، گویی که هرگز

نبوده‌ای!

حالا دیگر یقین دارم که هیچ تضمینی

برای یک دقیقه بعدمان نیست، چه

برسد به فردا. که کوله سفرمان

همیشه باید روی کول‌مان باشد.

که هیچ چیز این دنیا، ارزش

رنجاندن و رنجیدن و شکستن را

ندارد. و این‌که به‌زودی، از خواب

کوتاه زندگی، بیدارمان می‌کنند.

خلیلی زود...

می‌دانم که هیچ چیز این کپشن،

شبیه یادداشت‌های شاد و روشن

دم عیدی نیست. اشکالی هم ندارد.

و مگر چه چیز این سال عجیب، شبیه

همه چیزهای روال و سابق دنیا بود که

یادداشت آخرش باشد! 🌻